

İtalya Gazetelerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin İlanı

Proclamation of the Republic of Turkey in Italian Newspapers

Nesli Tuğban YABAN*

Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Received: 18.09.2023 ■ Kabul Accepted: 26.10.2023

ÖZ

Türkler, Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşı'ndan yenilgiyle ayrılması sonrasında Avrupalı milletler tarafından işgal edilen topraklarını belirlenen milli sınırlar dâhilinde Kurtuluş Savaşı ile geri kazanmıştır. Savaş sonrası imzalanan Lozan Antlaşması'nı takip eden süreçte de Türkiye Cumhuriyeti, 29 Ekim 1923 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın hazırladığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği anayasal bir kararla kurulmuştur. Yönetim biçiminin cumhuriyet olarak belirlendiği ve halkın egemenliğine dayanan bu yönetim biçiminin kabul edilmesi aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin yasal olarak ilan edilmesini ifade etmektedir. Söz konusu gelişme yalnızca yeni kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'ni değil aynı zamanda Asya, Avrupa ve dünya siyasetini de doğrudan etkileyen ve gelecekte de etkileyecek olan gelişmeler açısından da önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanının haber değeri özellikle yabancı basında sunuluş biçimi, nitelik ve nicelik açısından önem arz etmektedir. Bu araştırma, 29 Ekim 1923 tarihinde resmen ilan edilen Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan haberlerinin İtalya basınındaki yansımalarını konu almaktadır ve İtalya'nın Roma kentinde, Roma Milli Kütüphanesinde (Biblioteca Nazionale Centrale di Roma) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı, İtalyan gazetelerinde cumhuriyetin ilanının nitel olarak nasıl ve hangi kapsamda haber olarak sunulduğunu ortaya koymaktır. Bu nedenle araştırma yöntemi olarak içerik analizi kullanılacaktır. Araştırmanın bulguları, Althusser'in ideoloji yaklaşımı çerçevesinde haberlerin okuyucuya nasıl sunulduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Cumhuriyet, İtalya, Gazete, Haber.

ABSTRACT

After the defeat of the Ottoman Empire in World War I, the Turks regained the lands occupied by European nations within the determined national borders with the War of Independence. In the period following the Treaty of Lausanne signed after the war, the Republic of Turkey was established on October 29th, 1923 with a constitutional decision prepared by Mustafa Kemal Pasha and accepted by the Turkish Grand National Assembly. The acceptance of this form of government is determined as a republic and based on the sovereignty of the people, also means the legal declaration of the Republic of Turkey. This development can be considered as an important milestone in terms of developments that directly affect not only the newly established young Republic of Turkey, but also Asian, European and world politics and will affect them in the future. Therefore, the news value of the establishment and proclamation of the Republic of Turkey, especially the way it was presented in the foreign press, is important in terms of quality and quantity. This study deals with the reflections of the news of the proclamation of the Republic of Turkey that was officially announced on October 29th, 1923, in the Italian press and was carried out in Rome, Italy, in the National Library of Rome (Biblioteca Nazionale Centrale di Roma). The aim of the research is to reveal how and to what extent the proclamation of the republic was presented as news qualitatively in Italian newspapers. For this reason, content analysis will be used as a research method. The findings of the research reveal how the news is presented to the reader within the framework of Althusser's ideology approach.

Keywords: Turkey, Republic, Italy, Newspaper, News.



Giriş

Gazete ve gazetecilik, tarih boyunca bir sosyal sistem olarak yoğun eleştirilerin hedefinde kalmış olmasına rağmen, gazete okumak, köşe yazarlarını takip etmek okuyucular açısından yalnızca haber alma ve günceli takip etme alışkanlığını değil, entelektüel anlamda bireyin kendisine atfettiği statüyü ya da ideolojik yaklaşımı da ifade etmiştir. Bu nedenle gazeteler, gerek bireysel gerekse toplumsal anlamda bir kimlik oluşumuna da zemin hazırlamaktadırlar. Öyle ki her gazetenin kendi okuyucu kitlesiyle birlikte bir sosyal kimliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu noktadan hareketle, her ülkenin, her toplumun ve her bireyin okuduğu gazete ile haber alma ve aldığı haberi yorumlama art alanı¹ arasında benzerlik hatta ortaklık bulunması sürecin doğal bir sonucudur. Dolayısıyla okuyucuların bir habere ilişkin algılarının da büyük ölçüde haberin sunuluş biçimi ve içeriği ile doğru orantılı olarak gelişeceği açıktır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, imparatorlukların ve krallıkların yıkıldığı, ulus devletlerin kurulduğu hareketli ve hararetli geçen 19. yüzyılın sonu ile I. Dünya Savaşı sonrasında dünya siyasi haritasının yeniden çizildiği 20. yüzyılın başını kapsayan bir tarihsel dönemdedir. Araştırma kapsamında taranan gazeteler de, değişen dünya ile evrilen gazeteciliğin ve basın dünyasının somut birer yansımasıdır. Bu noktada, söz konusu köklü değişimlerin etkisiyle nicel ve nitel olarak farklılaşan basın ve gazetecilik alanının kısa tarihine de değinmek gerekmektedir.

İlk gazete, dolayısıyla gazetecilik, bugünkü bilgiler ışığında M.Ö. 59 yılında, Antik Roma'da yayımlanan Acta Diurna'ya tarihlenmektedir. Gazetelerin tarih boyunca işlevi farklılık göstermekle birlikte, antik özelliği itibarıyla gazeteler haber verme ve bir haberi yayma amacıyla yayımlanırlar. Ancak gazeteler, yalnızca bir haberi verme veya onu yayma misyonuna sahip birer kitle iletişim aracı olarak kalmamış, zaman içerisinde etkili ve eylemsel nitelik kazanmışlardır. Tarihsel süreçte, özellikle

önemli siyasi ya da sosyal dönüşümlerin yaşandığı belli dönemlerde bir gazete çıkarıyor olmak ya da bir gazetenin editörü olmak, gazetede haber ya da makale yazmak ya da sadece gazete okuru olmak bir ayrıcalık olarak kabul edilmiştir. “Bunun sebebi şüphesiz okuma-yazma oranının çok da yüksek olmadığı toplumsal yapıdan kaynaklanmaktadır. Özellikle okuma-yazma oranının çok düşük olduğu toplumlarda, gazetelerin bir kişi tarafından topluluklara okunduğu, böylece haberlere çok sayıda kişinin ulaşabildiği bilinmektedir” (Yaban, 2021, s. 118). Bu bağlamda gazetelerin kitleleri etkileme, yönlendirme, kamuoyu oluşturma, ideoloji yayma ve kitleler üzerinde bir fikri ya da durumu meşrulaştırma gibi fonksiyonlara sahip oldukları ve bu özelliklerinden dolayı bir ‘güç’e dönüştükleri açıktır.

“Kültürel çalışmalar, gazeteciliği, bir toplumun kendini anlaması için kültürel söylem üretmesi merkezinde değerlendirmektedir” (Alver, 2007, s. 246). “Gazeteciliğin söylem üretimi ve ideolojik bir güç olarak sisteme dâhil olması da 18. ve 19. yüzyıllarda sanayileşme alanındaki ilerlemelere paralel olarak gerçekleşmiştir. 1870’li yılların gazetecilikte dizgi, baskı, görüntü kullanımı bakımından bazı değişiklikleri beraberinde getirmesi önemlidir” (Tokgöz, 2015, s. 44). Bu dönemde Batı medyasında günlük ve haftalık haber gazetelerinin yanı sıra yalnızca görsellerin ve illüstrasyonların yer aldığı, haftalık siyaset ve kültür-sanat yayınlarının varlığı ve sayıca çokluğu bilinmektedir. “Bu süreçte Sanayi Devrimi'nin de etkisiyle daha hızlı baskı makineleri, demiryolu sistemleri, posta servisinin gelişimi için yapılan inşaatlar ve bağlantılar; kitap, dergi ve gazetelerin üretimini ve dağıtımını daha etkin hale getirmiş; böylece uluslar günlük olayları her zamankinden daha hızlı okumayı ve bunlara cevap vermeyi başarmıştır” (Bekâr ve Yaban, 2019, s. 148). Gazetelerin ve gazeteciliğin tarihteki söz konusu değişim ve dönüşüm süreci şu şekilde özetlenebilir:

Gazeteler 17. yüzyıldan itibaren politik işlevleri, toplumsal yararları ve ticari yönelimleri nedeniyle diğer sosyal

1 Art alan: Daha önceki dönemlerde elde edilen bilgi ve deneyim, art yetiştirme. TDK (2023).

sistemler tarafından ilgiyle izlenmeye başlanmıştır. 18. yüzyılda toplumsal problemler, kamusal iletişim pratiği olarak tartışılmış; 19. yüzyılda gazetecilik kendine özgü bir problem alanı olarak belirlenmiş; 19. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın başına kadar ise meslekleşmiş, farklılaşmış ve içsel farklılaşma süreçleri ile ayrı bir sosyal sistem olarak gelişmeye başlamış ve modern gazetecilik, yapısını modern toplumun işlev sistemi doğrultusunda oluşturma eğilimine girmiştir (Alver, 2011, s. 15).

Gazetecilik tarihinde 20. yüzyıla gelindiğinde ise farklı bir gazete formatı olan tabloidler görülmektedir. "Tabloidler, küçük boyutta düzenli olarak çıkan gazetelerdir. Sayfa sayılarının az olması, kolay erişime sahip olmaları, kısa zamanda okunup tüketilmeleri, resimler ve çarpıcı başlıklarla haberlerin sunulması, tabloid basını ciddi/fikir gazetelerinin (prestige press) alternatifi haline getirmiştir" (İnal, 2010, s. 163). 21. yüzyıla birlikte günlük yaşamın doğal bir bileşenine dönüşen teknolojinin de kullanımı ile birlikte dijital gazetecilik anlayışı benimsenmeye başlanmış, ancak geleneksel yazılı basın da halen varlığını sürdürmektedir. "Bugün bireyler, hangi topluma ait olurlarsa olsunlar, diğerlerini medya aracılığıyla algılamakta ve tanımaktadırlar. Bir başka deyişle gerçek medya aracılığıyla ve medya üzerinden kurgulanmaktadır" (Gökçe ve Gökçe, 2011, s. 17). Dolayısıyla medya tarafından kurgulanan gerçeklikleri, tüm dinamikleriyle okuyabilmeyi ve algılayabilmeyi yolu, ilgili medyanın benimsediği ve hizmet ettiği ideolojiyi anlamaktan geçmektedir. Çünkü ancak bir toplumu anlamak böylelikle mümkün olabilmektedir.

Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Kapsamı

Bu araştırma, İtalya'nın Roma kentinde, Roma Milli Kütüphanesinde (Biblioteca Nazionale Centrale di Roma) gerçekleştirilmiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan haberlerinin yabancı basında-İtalya gazeteleri ile sınırlandırılmak üzere hangi nitelikte ve nicelikte sunulduğunu konu almaktadır. Araştırmanın kapsamını oluşturan gazete haberlerinin içeriğinde yer alan metinlere, mesajlara ve betimlenen öğelere nitel açıdan odaklanan çalışma, İtalya basınının, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti haberlerine nasıl bir yorum

getirdiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır². Araştırmanın bulguları, İtalyan toplumu üzerindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel etkilerini ortaya koyacaktır. Elde edilen bulguların, Türkiye ile İtalya arasındaki tarihsel iletişim ve etkileşim bağlamında değerlendirilmesi, özellikle Milli Mücadele dönemi ve sonrası özelinde, iki ülke ve millet arasındaki uluslararası ilişkilerin göz önünde bulundurulması sağlıklı olacaktır. Ancak bu konu başlı başına bir araştırma niteliğinde olduğu için bu araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırma kapsamında veri kaynağı olarak taranan gazetelere kütüphanenin dijital kütüphane sekmesinden (Biblioteca Digitale) ulaşılmış ve dijital ortama aktarılmış olan gazeteler (Giornali Digitali) taranmıştır. Söz konusu sekmede sekiz adet periyodik/sürekli (periodici) yayın ve yirmi adet gazete (giornali) bulunmaktadır. Bu yayınlar arasında 1923 tarihli mevcut yayınların sayısı beştir. Dolayısıyla araştırma evreni söz konusu beş gazetenin cumhuriyetin ilanı ile eş zamanlı sayılabilecek Ekim ayı sonu ve Kasım ayı başı sayılarından oluşmaktadır. Araştırma kapsamında kronolojik olarak verilerin ulaşıldığı gazeteler, gazete isimlerinin Türkçe karşılıkları, gazetelerin nitelikleri ve yayımlandıkları bölgeler şu şekilde sıralanabilir:

1. Il Nuovo Paese (Yeni Ülke, yerel gazete, Roma)
2. Avanti (İleri, yerel gazete, Milano)
3. L'Ida Nazionale (Ulusal Düşünce, yerel gazete, Roma)
4. L'Impero (İmparatorluk, yerel gazete, Roma)
5. Il Messaggero (Haberci, ulusal gazete)

Makalede, araştırma amacına hizmet edebilecek nitelikteki beş İtalyan gazetesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı ile ilgili haberler veri olarak alınacak, söz konusu veriler içerik analizi yöntemi ile değerlendirileceklerdir. İçerik analizi metodolojik olarak, özellikle medya içerikleri söz konusu olduğunda bir çıkarım

2 Bu araştırma İtalya basınının belirlenen araştırma evreni ile sınırlandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ve ilanının diğer ülke gazetelerindeki yansımaları için bkz. Dış Basında Laik Cumhuriyetin Doğuşu, Bilâl N. Şimşir, 1999.

yapma esasına dayanmaktadır. Araştırmanın bulgularına ulaşabilmek için içerik analizi çerçevesinde kategorisel analiz yapılacaktır. “Kategorisel analiz, genel olarak, belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder. Kategorileştirme, mesajların kodlanmasını, yani anlamlarının işlenmesini gerektirir” (Bilgin, 2014, s. 19). “Kategoriler içerik analizinde belirleyici durumdadır ve farklı metinlerin içeriklerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine imkân vermektedir” (Bal, 2016, s. 266). Araştırma kapsamında her bir gazetede yer alan haber, başlık ve içerikleri dâhil olmak üzere nitel açıdan kategorize edilecek, böylece içerik analizleri yapılarak ulaşılan çıkarımlar, araştırmanın bulgularını ifade edecektir. Araştırmada yer alan haberlerin kategorizasyonu aşağıdaki kriterler çerçevesinde gerçekleştirilecektir:

1. Haberin önemi (haber yer aldığı sayfa numarası ve haberin büyüklüğü: ‘3 büyük, 2 normal, 1 küçük’ ölçeğiyle)
2. Haberin başlığı (başlığın büyüklüğü ve alt başlıklar: ‘3 büyük, 2 normal, 1 küçük’ ölçeğiyle)
3. Haberin konusu (cumhuriyetin ilanı odaklı ancak farklı konular da haberde yer alıyor mu?)
4. Haberin içeriği (haberde adı geçen olay, ülke, kişi(ler) vb.)
5. Mesajın olayı yansıtma boyutu (‘3 doğrudan, 2 oldukça, 1 az’ ölçeğiyle)
6. Haberde ön plana çıkan, dikkat çeken unsurlar
7. Haberin niteliği (enformatif, dezenformatif, manipülatif)

Haberlerin kategorizasyonu ile yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen araştırmanın bulguları, Yapısalcı ve Marksist bir düşünür olan Louis Pierre Althusser’in³ (1918-1990) ideoloji

yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilecektir. Althusser (2003)’e göre ideoloji, toplumsal yaşamı farklı şekillerde etkileyen bir oluşumdur. Ancak bu etki her zaman otomatik olarak, birbirinden farklı biçimlerde oluşmaktadır. Toplumsal yaşam pratikleri ve ideolojiler her zaman iç içe geçmiş bir yapıda bulunurlar. Hiçbir yapıtında ideoloji ile ilgili doğrudan bir tanımlama yapmayan Althusser’in ideolojiyi kavramlaştırma için verdiği üç önemli kurucu tezi şu şekilde sıralanabilir. “1. İdeoloji, gerçekliğin bir temsili olmayıp tam tersine bireylerin gerçek varoluş koşullarıyla ilişkilerinin hayali (imgesel) bir temsilidir. 2. İdeolojinin tarihi yoktur. 3. İdeoloji bireyleri özneler olarak niteleyip, onları özne olarak çağırır, adlandırır” (Kazancı, 2002, s. 60). “Ancak ideoloji yanlış bilinç olmayıp, öznel nitelikte zihinsel bir kurgudur. Gerçeklikle doğrudan ilintili değildir” (Güngör, 2001, s. 230). İdeoloji kuramını devlet mekanizması üzerinden kurgulayan Althusser’e göre devletin yönetim erkini elinde bulundururken başvurduğu ve kullandığı ideolojik ve baskı aygıtları bulunmaktadır.

Devletin ideolojik aygıtları, devletin benimsediği ideolojiyi topluma öğretmek, benimsetmek, yaymak ve onu hegemonyaya dönüştürmek için araç olarak kullanılabilir her türlü örgüt ve kurumu ifade etmektedir. Althusser okulları, dini merkezleri, siyasi, sosyal ve kültürel kurum ve kuruluşlarla kitle iletişim araçlarını devletin ideolojik aygıtları olarak değerlendirmiştir. Devletin baskı aygıtları ise, devletin hâlihazırda sahip olduğu ve bu ideolojiyi benimsetme ve yayma sürecinde kendisine karşı geliştirebilecek olası itirazlara, eylemlere ve direnişlere karşı kullanabileceği her türlü örgüt ve kurumu ifade etmektedir. Asker, polis, yargı organları gibi örgüt ve kurumlar da Althusser tarafından devletin baskı aygıtları olarak nitelendirilmişlerdir. “Althusser’in ideoloji kavramını

3 Marksist düşünür olan Louis Pierre Althusser, Ecole Normale Supérieure’de eğitim aldı. Fransız Komünist Partisi’nin akademik sözcülerinden biri oldu. Fransız yapısalcılık düşüncesini sert bir şekilde eleştirmesine rağmen ‘yapısalcı marksist’ bir düşünür olarak etkinlikler yaptı. Bireyler bir yapı içerisinde doğar (yapısalcılık). Bir toplumda insanlar kendilerini önceden belirlenmiş ilişkiler içerisinde bulurlar. Toplum bireyler arasındaki ilişkilere indirgenemez der. Burada en önemli kavram ideolojidir. İdeoloji bireyleri bu ilişkilerde ideolojik özne haline getirir. Ya da insanın içinde bulunduğu duruma yapı denir. Parçalar bütünlere göre incelenmelidir. Bütün önceliklidir, özneler sonradır. <https://www.sosyologer.com/louis-althusser-kimdir-sosyolojisi-nedir/> (Erişim Tarihi: 25.10.2023)

anlamada anahtar kavramlar toplumsal yeniden üretim, öznenin üretimi ve bunların somutlaştığı devletin ideolojik aygıtlarıdır” (Dağtaş, 1999, s. 348). Bir ideolojinin öğretilmesi, benimsetilmesi ve yayılması aşamasında devletin ideolojik aygıtları devreye girmektedir. Çünkü ideoloji öncelikle ikna yoluyla meşrulaştırılmaktadır. Devlet yönetileni önce ikna, sonra da fiziki baskı ile belirli bir alan içinde tutar. Bu konuda devlete yardımcı araç ve uygulamalar vardır. “Devletin ideolojik araçları aile, toplumsal çevre, gelenek ve görenekler, din kuralları ve kitle iletişim araçlarıdır. Bu araçlar, insanın yaşam pratiği içinde önemli bir yer tutarak ideolojik olarak yoğrulup şekillenmesine yardımcı olurlar; bireyi istenilen biçimde düşünmeye yönlendirirler” (Tekinalp ve Uzun, 2013, s. 181). “Althusser'in çerçevesinde medya, ideolojinin hâkimiyeti altında işlemektedir. Medya, daha klasik olan baskıcı devlet aygıtlarına karşılık olarak, ideolojik devlet aygıtıdır” (Özer, 2011, s. 32). Kitle iletişim araçlarının devletin ideolojik aygıtları olarak kullanılmaları, araştırmanın tarihsel dönemiyle paralel olarak kısa bir yakın tarih bilgisiyle anlamlandırılabilir.

Medyanın gücü ve bir ideolojik aygıt olarak kullanılması tarihte belki de en belirgin şekilde II. Dünya Savaşı sırasında hissedilmeye başlanmıştır. II. Dünya Savaşı, propaganda özelinde dahi olsa medya araştırmaları açısından bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Dünyadaki dengeleri değiştiren dünya savaşlarının temelinde ülkelerin ekonomik güç ve iktidar mücadelesi yatmaktadır. Bu mücadelenin yakın geçmişine bakıldığında, 17. yüzyıldaki coğrafi keşiflerin, 18. yüzyıldaki Sanayi Devrimi'nin ve aynı yüzyıldaki Fransız Devrimi'nin yarattığı milliyetçilik ideolojisi ile 19. yüzyıldaki emperyalizm anlayışının savaş sürecine zemin hazırladığı görülmektedir. İtalya'nın 19. yüzyılın sonlarında siyasi birliğini diğer Avrupa ülkelerine göre geç sağlaması, aynı zamanda emperyalist girişimlerde de geç kalmasına sebep olmuştur. Bu dönemde İtalya'da hızla yükselişe geçen ve İtalyan milliyetçiliğini temsil eden faşizm ideolojisi de aynı hızla benimsenmiş ve yayılmıştır.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan I. Dünya Savaşı, aynı zamanda Avrupa kıtasında yaşanan farklı ideolojik değişimlerin bir göstergesi olarak da kabul edilebilir. I. Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak ayrılan Osmanlı İmparatorluğu'nun emperyalist Avrupa ülkeleri ile mücadele ettiği Kurtuluş Savaşı sonrası adeta küllerinden yeniden doğması, Lozan Antlaşması ile bu durumu resmileştirmesi ve cumhuriyeti yönetim biçimi olarak benimsemesi gerek Avrupa gerekse dünya siyaseti açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de cumhuriyetçi ideolojinin hegemonyasına yaşanmaya başlanmışken, içinde yer aldığı ittifaktan çok da memnun olarak ayrılmayan İtalya'da, Benito Mussolini (1883-1945) önderliğinde faşizm ideolojisi yükselişe geçmiştir. İçinde bulunulan dönem dinamikleri açısından İtalya medyasında yani dönemin en önemli kitle iletişim araçlarından biri olan gazetelerde söz konusu ideolojik yaklaşımların yansımaları net olarak görülmüştür. Bu ideolojik yaklaşımın Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı haberlerine yansıyor yansımadığı, İtalyan gazetelerinin devletin ideolojik aygıtları olarak üstlendikleri rolü anlamak açısından da önemlidir.

İtalya Gazetelerinde Yer Alan Türkiye Cumhuriyeti'nin İlanı Haberleri

Yüzyıllar boyunca siyasi, ekonomik, askeri, kültürel ve sosyal açıdan iletişim ve etkileşim halinde olan Türkler ve İtalyanlar, ortak tarihleri boyunca çok sayıda ve farklı nitelikteki eylemleriyle uluslararası iletişimlerini kesintisiz sürdürmüş iki milletler. Öyle ki Osmanlı İmparatorluğu'nun özellikle 19. yüzyıldaki modernleşme girişimleri ile hız kazanan Batı ilgisine, İtalyanların Doğu (Orient) ilgisi de eklenince söz konusu iki toplumun birbirleriyle olan iletişimleri daha da artmıştır. Ancak bu ilgi 19. yüzyıl Avrupa'sındaki siyasi ve askeri hareketlenmelerle boyut değiştirmiş, Osmanlı İmparatorluğu ile İtalya, önce Trablusgarp Savaşı sonrasında da 20. yüzyıl başlarında yaşanan I. Dünya Savaşı'nda karşı karşıya gelmiştir. İki ülkenin ortak tarihleri boyunca yaşadıkları ekonomik, sosyal, siyasi, askeri, kültürel ve sanatsal iletişimleri, yaşanan olaylarla eş zamanlı olarak gazetelere de yansımış,

gazetelerde yer alan haberler adeta ülkelerin birbirlerine karşı olan ilgilerinin somut birer belgesi haline gelmiştir. "İtalyanların Anadolu'ya yerleşen Selçukluların Türk olduklarını vurgulamak için Turchi ve onlara ait toprakları belirtmek için ilk kez 11. yüzyılda kullandıkları Turchia (Turquia) deyimleri zamanla yaygınlaşarak günümüze kadar gelmiştir" (Çelebi, 2007, s. 20). Dolayısıyla gazete metinlerinde kullanılan 'Türkiye', gerek bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'ni gerekse zaman zaman 'Impero Ottomano' (Osmanlı İmparatorluğu) olarak kullanılsa da çoğunlukla Türklerin ülkesi anlamına gelen Osmanlı İmparatorluğu'nu ifade etmektedir. Benzer biçimde 'Türkler' de hem Osmanlı İmparatorluğu halkını hem de Türkiye Cumhuriyeti halkını ifade etmektedir.

Bu araştırma kapsamında Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanının konu edildiği İtalyan gazetelerinin haberleri, orijinal metin görselleriyle birlikte yer almaktadır. Haberlerin içerikleri, doğrudan çeviri şeklinde italik metinler olarak görsellerin ardından verilmiştir. Metinlerdeki yazım kuralları ile imla uygulamaları sözcüklerin orijinal metinlerdeki biçimleri aynı tutularak ancak yanlış da olmayacak şekilde kullanılmış, içerikler anlam kaymalarına engel

olmak için parantez içi sözcüklerle desteklenerek verilmiştir. Haber metinlerinden sonra söz konusu gazeteler hakkında kısa birer bilgi metni ve her bir haber metninin içerik analizi çerçevesinde yapılan kategorik analizleri yer almaktadır. Gazetelerin hiçbirinde haber merkezleri hariç, haber kaynaklarına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan edildiği Ekim ayının son günlerinde Türkiye ile ilgili ilk haber 28-29 Ekim 1923 tarihinde Il Nuovo Paese adlı gazetede yayımlanmıştır. Bu çift tarihli (iki günlük) baskı, 28 Ekim'in pazar gününe denk gelmesi sebebiyle, gazetenin pazar ve pazartesi günü baskılarını tek sayı olarak yayımlamasından ve gazetenin pazar gününün de tarihini dâhil ederek çıkarılmasından kaynaklanmaktadır. Ana başlığı 'Lozan'daki ilk konferanstan Adriyatik sorununun çözümüne kadar' olan bu haberin Türkiye ile ilgili olan bölümü ilk alt başlık olarak 'Anlaşmanın Türkiye'ye ilişkin politikası' şeklinde verilmiştir. Genel hatları itibarıyla Lozan Antlaşması'nı konu alan haber, antlaşma sonrası Türkiye'de yeni bir devletin kurulmasına zemin hazırlandığına ilişkin içeriği sebebiyle araştırmaya dâhil edilmiştir (Görsel 1).

Görsel 1

Il Nuovo Paese, Roma

28-29 Ekim 1923, Yıl: 2, No: 255, Sayfa: 8 / (28-29 Ottobre 1923, Anno: II, No: 255, Pagina: 8)



Anlaşmanın Türkiye'ye ilişkin politikası

İtilaf Devletleri'nin Lozan Antlaşması'ndan genel hatlarıyla mağlup ve güç kaybetmiş olarak çıkmasıyla birlikte, İtalya da tüm hayallerinin suya düştüğünü kabul etmek zorunda kalmıştır. İngiltere için Lozan barışı, Akdeniz'den Hint adalarına kadar uzanan imparatorluğunu savunma ve sağlamlaştırılmaya yönelik kapsamlı politikasının bir unsuru olup; Lloyd George'un⁴ çılgın Helenistik hayallerinin ardından Türkiye'ye yönelik sergilenen müsamahakâr taktik, Doğu'daki Bolşevik propagandasına karşı koymak amacıyla Ankara'yı Moskova'dan uzaklaştırma tasarısına uymaktadır. Anadolu'daki (Kilikya) gözle görülür toprak avantajını kaybetmesine ve bölgedeki gerek siyasi gerek ekonomik ayrıcalıklarının tümüyle ortadan kalkmasına rağmen yine de Suriye'yi elinde tutmaya devam eden Fransa için, Lozan'da yaşanan diplomatik savaş her halükârda arzu ettiği sonuçları doğurmuş ve Ruhr'daki⁵ hareket özgürlüğünün lehine işlemiştir. Gel gelelim Akdeniz'de ve Doğu'daki politikasını ne Türkiye ile tam bir mutabakat içinde ne de Lloyd George'un zamanındaki İngiliz politikasına etkili bir destek sunacak şekilde oluşturmayı beceremeyen İtalya ise, her türlü menfaatin dışında kalmaya ve gösterilen feragatler ile maruz kalınan yasakların bir kez daha teyit edildiğini görmeye mahkûm olmuştur.

San Giovanni di Moriana Anlaşması⁶ parçalanmış (geçerliliğini kaybetmiş), Londra gerçeğinin öncülleri çoğunlukla etkisiz kalmış, üçlü anlaşma iptal edilmiştir. İtalya zaten Kemalistlerin misillemesini ve Türk Devleti'nin yeniden yapılanmasını haklı bir intikam olarak memnuniyetle karşılamak zorunda kalmıştır. Müttefik güçlerin bizim zararımıza rağmen gerçekleştirdiği önceki istiflemeler ve ayrıcalıklar karşısında (İtalya'nın) umut edecek hiçbir şeyi yoktur çünkü her şeyini kaybetmiş ve her şeyden mahrum kalmıştır. Ancak bu nedenle (İtalya) güçlü ve bağımsız bir Türkiye'nin yeniden inşasında, kriz karşısında dengeleyici bir müdahale ve görece özgürlüğün yeniden tesis edilmesini görme eğilimindedir.

Bu nedenle Lozan Konferansı'ndaki İtalyan siyaseti ancak anlaşma ve barış siyaseti olabilmiştir. O barış, geleceği mümkün olduğu kadar az tehlikeye atacak ve bizi, denediğimizden daha az mutsuz bir Akdeniz ve Doğu politikasını yeniden başlatacak konuma getirecektir. Bu koşullar altında, Castelrosso'nun (Meis Adası) mülkiyetinin tanınmasını sağlayabilmiş olmak ve On İki Ada üzerindeki hakkımız konusunda yeni bir tartışmanın önlenmesini başarmış olmak zaten bir talih olarak değerlendirilebilir.

1921 yılında Il Paese (Ülke) adıyla Roma'da yayım hayatına başlayan ve sol eğilimli, demokratik bir çizgiyi benimseyen gazete, 1922 yılında İtalya'da faşizmin egemen olmasıyla birlikte Aralık ayında Il Nuovo Paese (Yeni Ülke) adıyla, farklı bir editör ekibi ve faşizm yanlısı bir karakterle yayım hayatına geri dönmüştür. Yeni çizgisiyle 1923-1925 ve 1948-1963 yılları arasında faşist ideolojiyle yayımlanan gazete, ilerleyen yıllarda Il Paese Sera (Ülke Akşamı) adıyla tekrar yayımlanmış ancak bu girişim bir süre sonra sonlanmıştır⁷.

28-29 Ekim 1923 tarihli Il Paese gazetesinde yayımlanan bu haber, gazetenin sekizinci sayfasında, normal büyüklükte yer almaktadır. Dolayısıyla haberin önemi ölçüğe göre normal olarak değerlendirilebilir. Haberin ana başlığı büyük, alt başlıkları ise normal ölçülerdedir. Haberin ilk alt başlığı Türkiye odaklıdır ve haber birbirini izleyen devam niteliğindeki iki sütunda yer almaktadır. Haberin başlığı göz önünde bulundurulduğunda, doğrudan Lozan Antlaşması'nın bir yorumunu içerdiği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı ile doğrudan bir ilgisinin bulunmadığı düşünülse de haberin içeriğinde Türkiye'de yeni bir devletin kurulduğundan söz edildiği görülmektedir. Bu nedenle gerek sınırları yeniden belirlenen, yönetim kadrosu değişen ve Kurtuluş Savaşı'ndan galip ayrılan Türkiye'den söz etmesi gerekse Lozan Antlaşması sonrası Türkiye ile İtalya'nın uluslararası iletişimiyle ilgili bilgi içermesinden dolayı doğrudan cumhuriyetin ilanını konu almasa dahi bu haberin cumhuriyetin kuruluşu ile ilgili olduğu kabul edilebilir. Haberin konusu Lozan Antlaşması sonucunda ülkelerin birbirleri karşısındaki konumu ve durumuyla ilgilidir ve

4 David Lloyd George (1863-1945): 1916-1922 yılları arasında Birleşik Krallık Başbakanı.

5 Ruhr: Almanya'nın kuzeybatısında yer alan dönemin en önemli kömür üretim merkezi.

6 San Giovanni di Moriana (Saint Jean de Maurienne) Anlaşması: I. Dünya Savaşı sırasında imzalanan gizli bir anlaşmadır. Anlaşma, savaşta İtalya'nın İtilaf Devletleri tarafında yer alması karşılığında İngiltere ve Fransa tarafından, Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarından (Mersin, Antalya, Konya, Aydın ve İzmir) pay vereceği vaadini içermektedir. Rusların onayına bağlı olan bu anlaşma, Rus Hükümeti'nin Bolşevikler tarafından devrilmesi sonucunda yürürlüğe girmemiştir. (<https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentId=228822>) (Erişim Tarihi: 25.09.2023).

7 <https://www.treccani.it/enciclopedia/il-paese/> (Erişim Tarihi: 05.09.2023)

Lozan Antlaşması'nın Adriyatik ülkeleri bağlamında bir değerlendirmesine yer vermektedir. Lozan Antlaşması sonucunda Türkiye üzerinden İtalya'nın kendi özeleştirisine de yer veren haber içeriğinin, İtalya ve Türkiye merkezli bir değerlendirme yaptığı, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve yerine yeni bir devletin kurulmasına ilişkin büyük ölçüde belirleyici olan Lozan Antlaşması'nı ve kurulacak olan yeni Türkiye Devleti ile Avrupa'daki güç dengelerini konu aldığı görülmektedir. Haberin içeriğinde ayrıca Kurtuluş Savaşı'nda kazanılan zafer ve Türkiye'nin kurucu ideolojisi olan Kemalizm'den (Atatürkçülük) de söz edilmektedir. Mesajın olayı yansıtma boyutu, belirlenen ölçüğe göre Türkiye Cumhuriyeti'ni kuruluşu temel alındığında doğrudan cumhuriyetin ilanını konu alması da yeni kurulan Türkiye Devleti'ni konu alması sebebiyle, oldukça olarak değerlendirilebilir. Haber, İtalya, Türkiye ve İngiltere'nin başat aktörler olmak üzere Rusya'nın da içinde bulunduğu Avrupa

enformatif niteliğe sahip olmakla birlikte analiz ve yoruma dayalı olduğu için manipülatif olarak da değerlendirilebilir. Çünkü yapılan yorumların ve yorumlara dayalı haber metninin objektif bir değerlendirmeden uzak, doğrudan haber metni yazarının öznel yorumu ve İtalyan perspektifi üzerinden oluşturulduğu görülmektedir. Ancak bu öznel yorumlara rağmen haberde herhangi bir dezenformasyon bulunmamaktadır.

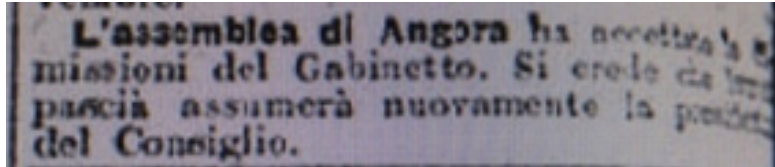
İtalyan basınında yer alan ve doğrudan cumhuriyetin ilanı hakkında olmasa da Ankara'da kurulan yeni hükümet, dolayısıyla Türkiye'de kurulan yeni siyasi sistem ve devlet hakkında bilgi içeren ikinci haberi 30 Ekim 1923 tarihinde Avanti gazetesinde yayımlanmıştır. Haber aynı zamanda giriş cümlesinin ilk sözcükleri de olan 'Ankara Meclisi' başlığıyla okuyucuya sunulmuştur (Görsel 2).

Avanti, 1896'da İtalyan Sosyalist Partisinin

Görsel 2

Avanti, Milano

30 Ekim 1923, Yıl: 27, No: 259, Sayfa: 4 / (30 Ottobre 1923, Anno: XXVII, No: 259, Pagina: 4



Ankara Meclisi Kabine Komitesini kabul etti. Başbakanlık görevini yeniden İsmet Paşa'nın devralacağına inanılıyor.

siyasetine odaklanmaktadır ve İtalya'nın Lozan Antlaşması'ndan memnun olarak ayrılmadığına değinmektedir. Diğer Avrupa ülkelerini eleştiren ve kendilerinin pasifize edildiği bir konumda kaldığını ifade eden İtalya'nın, Türkiye'de kurulacak olan bağımsız ve güçlü yeni devlet karşısında mecburi bir memnuniyet duyduğu ve söz konusu yeni devlet yapılanmasında Kemalist siyasetin belirleyici olacağı yönündeki kanaati ile bu durumu 'intikam' olarak değerlendirmesi de dikkat çekmektedir. Dolayısıyla haberde ön plana çıkan ya da dikkat çeken unsurlar, Kemalizm'den söz etmesi ve Kurtuluş Savaşı'nı intikam olarak değerlendirmesi olarak ifade edilebilir. Haber içeriği itibariyle

yayın organı olarak Roma'da kurulmuştur. Gazete, 1919'da Mussolini'nin destekçisi olan grubun saldırısına uğramış ve merkez yayınevi yakılmıştır. İtalya'da faşizmin iktidara gelmesinden sonra yasaklanmasına rağmen yurt dışında yayımlanmayı sürdürmüştür. 1943 yılından sonra İtalya'da tekrar yayımlanmaya başlayan gazete, 1993 yılında kapanmıştır⁸. Avanti halen sosyalist ideolojinin en ünlü yayın organlarından biri olarak kabul edilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve resmen ilan edilmesi aşamasında, Ankara Meclisini konu alan bu haberin başlığı haber metninin ilk iki sözcüğünün

8 <https://www.treccani.it/enciclopedia/avanti/> (Erişim Tarihi: 07.09.2023).

koyu renk verilmesi şeklinde oluşturulmuştur. Gazetenin 30 Ekim 1923 tarihli haberin, dördüncü sayfada, küçük bir sütunda, koyu renk ve küçük bir başlıkla sunulan çok sayıda haber dizisinden biri olarak verdiği görülmektedir. Yalnızca birkaç satırdan oluşan ve küçük bir sütunda yer verilen haberin başlığının da küçük olması sebebiyle haberin önemli olarak değerlendirilemeyeceği açıktır. Haberın konusu ve aynı zamanda içeriği, Ankara Meclisinin yeni kabine ile ilgili çalışması ve olası başbakanın İsmet Paşa olması yönündeki beklentiyi dile getirmektedir ve haberde ön plana çıkan ya da dikkat çeken bir unsur

görölmektedir. Buraya kadar ele alınan gazete haberlerinin ikisi de Türkiye'de yeni bir devlet kurulduğunu konu almaktadır. Türkiye'deki yeni siyasi oluşumdan ve Ankara Meclisi'nden söz eden haberlerin cumhuriyet yönetimi ile ilgili herhangi bir bilgi içermediği ancak siyasi ve ideolojik anlamda Türkiye'de yaşanan değişime yer verdikleri görölmektedir. Araştırma kapsamındaki gazeteler arasında doğrudan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ve resmen ilan edildiğini 'Türkiye'de cumhuriyetin ilanı' başlığıyla 31 Ekim 1923 tarihinde duyuran ilk İtalyan gazetesi L'İdea Nazionale olmuştur (Görsel 3).

Görsel 3



L'İdea Nazionale, Roma

31 Ekim 1923, Yıl: 13, No: 258, Sayfa: 6

(31 Ottobre 1923, Anno: XIII, No: 258, Pagina: 6)

Türkiye'de Cumhuriyetin İlanı

Ankara, 30 sabah

Çoğunluk partisi Türkiye'de Cumhuriyeti ilan etti. Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı seçildi.

bulunmamaktadır. Haber metninin olayı yansıtmaya boyutu oldukça olarak ölçeklendirilebilir. Çünkü haber doğrudan cumhuriyetin ilanı hakkında olmasa da Ankara Meclisi'nden ve Türkiye'de kurulan yeni hükümetten söz etmektedir. Haber, başlığı da içeren iki enformatif cümleden oluştuğu ve herhangi bir yorum ya da dezenformasyon içermediği için nitelik olarak enformatif olduğu söylenebilir.

Il Nuovo Paese ve Avanti gazetelerinde yer alan haberler ışığında, Lozan Antlaşması ve kararları gereğince Türkiye'nin belirlenen güncel sınırları ile yeni bir devlet olarak yapılanacağını ve ülkede yeni bir yönetim kadrosunun kurulduğunu İtalya basını tarafından net biçimde ortaya konduğu

İtalyan Milliyetçi Derneğinin desteğiyle haftalık olarak çıkan L'İdea Nazionale, 1911'de Roma'da yayım hayatına başlamış, Aralık 1925'e kadar İtalya basın dünyasında varlığını sürdürmüştür. Dernek, 1911 yılında İtalyanların Libya ve Ege adaları konusunda Osmanlı İmparatorluğu'na müdahalesini desteklemiş ve L'İdea Nazionale gazetesinde savaşa girme lehine bir basın kampanyası başlatmıştır.⁹

31 Ekim 1923 tarihli haber, L'İdea Nazionale gazetesinin altıncı sayfasında küçük bir sütunda, orta büyüklükte bir başlıkla verilmiştir. Başlıkta yer alan 'Türkiye'de' sözcüğü alt başlık biçiminde, ana başlıktan farklı bir yazı karakteriyle belirginleştirilmiştir. Her iki başlığın da normal

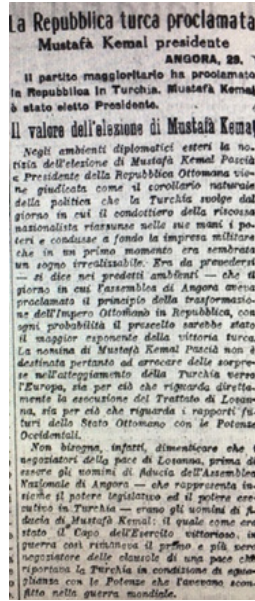
9 <https://www.treccani.it/enciclopedia/l-idea-nazionale/> (Erişim Tarihi: 07.09.2023)

ama dikkat çekebilecek bir büyüklükte olduğu görülmektedir. Dolayısıyla haber büyük olmasa dahi başlık vurgusundan dolayı önemi normal ölçekte değerlendirilebilir. Haberin konusu ve içeriği, başlıkta da belirtildiği üzere Türkiye'de cumhuriyetin ilan edilmesidir. Aynı zamanda haberde çoğunluk partisinin cumhuriyeti ilan ettiği ve Mustafa Kemal'in cumhurbaşkanı seçildiği bilgileri de yer almaktadır. Haber metninin kısa ve öz olarak Türkiye'de cumhuriyetin ilan edildiğini belirtmesi, mesaj boyutunun doğrudan olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Haberde ön plana çıkan unsur, Mustafa Kemal Paşa'nın askeri unvanına ya da Kurtuluş Savaşı boyunca yürüttüğü liderliğe değinilmeden, yalnızca adıyla haberde yer alıyor olmasıdır. Ancak bu durum dünya genelinde siyasi liderlerin yalnızca ad ya da soyadlarıyla

anılmaları sebebiyle normal olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla haberde ön plana çıkan ya da dikkat çeken bir unsur bulunmadığı söylenebilir. Biri başlık olmak üzere üç kısa cümleden oluşan bu haberin tüm bu nitelikleriyle enformatif olduğu söylenebilir.

31 Ekim 1923 tarihli L'Impero gazetesi, 'Türkiye Cumhuriyeti ilan edildi' ana başlık olmak üzere, 'Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı oldu', 'Çoğunluk partisi Türkiye Cumhuriyeti'ni ilan etti. Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı seçildi' ve 'Mustafa Kemal'in seçilmesinin anlam ve önemi' olmak üzere üç alt başlıkla Türkiye'de cumhuriyetin ilan edildiğini İtalyan okuyucusuna duyurmuştur (Görsel 4).

Görsel 4



L'Impero, Roma

31 Ekim 1923, Yıl: I, No: 199, Sayfa: 4 / (31 Ottobre 1923, Anno: I, No: 199, Pagina: 4)

Türkiye Cumhuriyeti ilan edildi Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı oldu

Ankara, 29

Çoğunluk partisi Türkiye Cumhuriyeti'ni ilan etti. Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı seçildi Mustafa Kemal'in seçilmesinin anlam ve önemi

Mustafa Kemal Paşa'nın Osmanlı Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı seçildiği haberi, yabancı diplomatik çevreler tarafından, milliyetçi ayaklanmanın liderinin tüm yetkileri kendi elinde toplayarak başlangıçta imkânsız bir hayal gibi görünen askeri girişimi yönetmeye başladığı günden bu yana Türkiye'nin izlediği politikanın doğal bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Ankara Meclisi tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun cumhuriyete dönüştürülmesi ilkesinin ilan edildiği gün, en geçerli adayın da büyük olasılıkla Türk zaferinin başlıca mimarı olacağı-yukarıda bahsi geçen çevreler tarafından- öngörülmektedir. Bu nedenle, Mustafa Kemal Paşa'nın göreve getirilmesi, Türkiye'nin Avrupa'ya yönelik tutumu bağlamında gerek Lozan Antlaşması'nın doğrudan uygulanması gerekse Osmanlı Devleti'nin gelecekte Batılı güçlerle kuracağı ilişkiler açısından şaşkınlıkla karşılanmamalıdır.

Nitekim Lozan barışı müzakerecilerinin, Türkiye'de hem yasama hem de yürütme erkini temsil eden Ankara Millet Meclisi'nin güvenilir üyeleri olmanın öncesinde, savaştan zaferle ayrılan ordunun başkomutanı sıfatıyla Türkiye'yi dünya savaşında mağlup eden güçlerle yeniden eşit bir konuma getiren bu barış anlaşması maddelerinin ilk ve en hakiki müzakerecisi olan Mustafa Kemal'in güvenilir adamları oldukları unutulmamalıdır.

Roma'da 1923 yılının Mart ayında yayımlanmaya başlayan ve yerel bir gazete olan L'Impero, o dönem İtalya'da faşizme hizmet ettiği düşünülen ama aynı zamanda fütürist (gelecekçi) olarak da nitelenen ideolojinin aracılığıyla değerlendirilmiştir. L'Impero, çoğu kişi tarafından hükümetin gayri resmi sesi olarak görülmüş, gazete, faşizm yanlılarının bazen korkup, nefret ettikleri fütürizmle, cesaret ve gerici ideolojilerin karışımının tuhaf bir ürünü olarak nitelendirilmiştir. L'Impero gazetesi aynı zamanda 'disiplinli aşırıçılığı' ile aynı zamanda fütürizmin faşizme karşı kültürel ve ideolojik iddialarının bir ifadesi ve kişisel politikasının uygulanması için Mussolini'nin elinde yararlı bir araç olarak da değerlendirilmiştir¹⁰.

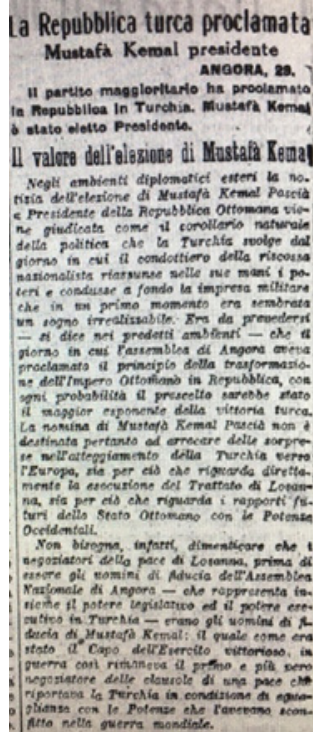
L'Impero gazetesinde, 31 Ekim 1923 tarihinde yayımlanan haber, gazetenin dördüncü sayfasında yer almaktadır ve önemi normal olarak değerlendirilebilir. Ancak haberin normal ölçekte bir, küçük ölçekte üç alt başlık olmak üzere toplam dört adet başlığı bulunmaktadır. Başlıkların her birinin başlı başına bir haber değeri taşıdığı söylenebilir. Tüm bu başlıklardan da anlaşılacağı üzere haberin konusu, cumhuriyetin ilanı, cumhurbaşkanının Mustafa Kemal Paşa olması, seçimin demokratik bir yolla yapıldığı ve bu konunun önemidir. Haberin içeriği, haberin konusu ile aynı olmakla birlikte aynı zamanda Lozan Antlaşması ile ilgili yorumları da kapsamaktadır ki bu yorumlar Türkiye'de kurulan yeni cumhuriyetin Avrupa ülkeleri açısından şaşırtıcı bir olay olmaması gerektiğinden, bu durumun Lozan Antlaşması'nda aşağı yukarı ortaya çıktığından söz etmektedir. Haberin içeriğinde aynı zamanda Mustafa Kemal Paşa ve cumhuriyeti kurduğu ekibinden ve onların askeri geçmişinden ve başarılarından da söz edildiği görülmektedir. Haber metninde verilen mesajın boyutu, detayları ve yorumlarıyla birlikte

cumhuriyetin ilanını doğrudan yansıtmaktadır. Haberde ön plana çıkan ve en çok dikkat çeken unsur şüphesiz İtalyanların çoğunlukla 'Türkiye' olarak addettikleri Osmanlı İmparatorluğu'na bu haberde 'Osmanlı Cumhuriyeti' olarak yer vermeleridir. Haberde dikkat çeken bir diğer unsur, ilk paragrafta askeri unvanı ile adı geçen Mustafa Kemal Paşa'dan ikinci paragrafta Lozan Antlaşması'nın baş müzakerecisi sıfatını kullanarak doğrudan ismiyle söz edilmesidir. Haberde Türkiye tarafından kazanılan askeri ve siyasi başarıların 'zafer' olarak değerlendirildiği ve herhangi bir dezenformasyona ya da manipülasyona yer vermeden doğrudan enformatif olarak haber metninde yer aldığı görülmektedir. Ancak şüphesiz bu Türkiye perspektifinden bir değerlendirme olacaktır. Haber, diğer Avrupa ülkeleri açısından manipülatif olarak değerlendirilebilir. Her ne kadar Lozan Antlaşması'ndan memnun ayrılmayan bir Avrupa ülkesinin gazetesinde yer alsa da genel hatlarıyla enformatif niteliği ön plana çıkan bu haberin yoruma dayalı olduğu ve öznel ifadeler içerdiği için manipülatif nitelik de taşıdığı söylenebilir.

Araştırmada yer alan son gazete haberi 1 Kasım 1923 tarihinde, Il Messaggero adlı ulusal gazetede yayımlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ait haber, yalnızca cumhuriyetin ilanını değil aynı zamanda kurulan cumhuriyetin ilk hükümetini de detaylarıyla okuyucuya sunmaktadır (Görsel 5).

10 <https://iris.uniroma3.it/handle/11590/181126> (Erişim Tarihi: 03.08.2023)

Görsel 5



Il Messaggero, Ulusal Gazete

1 Kasım 1923, Yıl: 45, No: 260, Sayfa: 7

(1 Novembre 1923, Anno: XLV, No: 260, Pagina: 7)

Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Hükümeti

Ankara, 30

Millet Meclisi, Cumhuriyeti ilan ederken Anayasa'yı aşağıdaki şekilde değiştirmiştir:

'Egemenlik tüm Ulus'a aittir. Millet Meclisi, Devlet organlarını yürütme yetkisine sahip vekiller aracılığıyla yönetir. Meclis, bir yasama dönemi süresince görev yapmak üzere yetkilendirilen Cumhurbaşkanı'nı kendi üyeleri arasından seçer. Cumhurbaşkanı yeniden seçilebilir. Cumhurbaşkanı, Meclis üyeleri arasından bir Başvekil görevlendirir ve milletvekilleri arasından bakanları seçer. Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu listesini onay için Meclis'e sunar.'

Cumhuriyetin ilanı sabah saat 8.30'da gerçekleşen 101 pare top atışıyla kutlanmıştır. Top atışlarıyla uykusundan beklenmedik şekilde uyanan halk önce korkmuş; ardından ise durumu anlayarak rahatlamıştır.

İsmet Paşa'ya Cumhurbaşkanı tarafından Bakanlar Kurulu'nu kurma talimatı verilmesini takiben, kabine aşağıdaki şekilde oluşmuştur: Başvekil ve Hariciye (Dışişleri) Vekili İsmet Paşa; Şer'îye (Diyamet) Vekili Mustafa Fevzi Efendi; Müdafaa-i Milliye (Milli Savunma) Vekili Kazım Paşa; Dâhiliye (İçişleri) Vekili Ferit Bey; Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey; Adliye (Adalet) Vekili Seyyid Bey; Maarif (Eğitim) Vekili Safa Bey; Nafia (Bayındırlık) Vekili Muhtar Bey; Mübadele, İmar ve İskân Vekili Necati Bey; Erkân-ı Harbiye Reisi (Genelkurmay Başkanı) Mareşal Fevzi Paşa.

1878 yılının Aralık ayında da kurulan Il Messaggero, belirli bir ideolojiye hizmet etmek yerine gazetelerin gazetesini olmayı ve okurlarına her türlü düşünceyi, her olayı aktarmayı amaçlamıştır. Il Messaggero, Roma merkezli tarihi bir ulusal gazetedir ve günümüzde tiraj açısından İtalya'nın sekizinci gazetesidir. Kuruluşundan bu yana farklı şirketlerin mülkiyetinde bulunan gazete, halen başkent Roma'da en çok satan gazetedir¹¹.

Il Messaggero gazetesinin 1 Kasım 1923 tarihli sayısında yayımlanan haber, gazetenin yedinci sayfasında yer almaktadır ve normal büyüklükte olduğu görülmektedir. Dolayısıyla haberin önemi de normal ölçeğinde değerlendirilebilir. Haber tek bir başlığı bulunmaktadır ve o da normal büyüklüktedir. Haber konusu ve içeriğinin üç farklı konu hakkında olduğu görülmektedir. Bunlar; yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ndeki anayasa değişikliği, cumhuriyetin ilanı kutlamaları

¹¹ <https://www.treccani.it/enciclopedia/il-messaggero/> (Erişim Tarihi: 10.09.2023)

ve başbakanın kurmakla yetkili olduğu bilgisi ile birlikte yeni kabine hakkındadır. Dolayısıyla haberde Başbakan İsmet Paşa olmak üzere kabinede yer alan tüm bakanların adları, unvanları ve görevleri yer almaktadır. Haber metninin olayı yani cumhuriyetin ilanını yansıtma boyutu doğrudan olarak değerlendirilmektedir. Haberde ön plana çıkan ve dikkat çeken herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Haberin, önce yeni anayasa maddeleri, sonra cumhuriyetin ilanı kutlamalarının nasıl yapıldığı, en son olarak da İsmet Paşa tarafından kurulan yeni hükümet kabinesini doğrudan bilgi olarak aktardığı ve herhangi bir yorum ya da dezenformasyon barındırmadığı için enformatif nitelikte olduğu söylenebilir.

Araştırmanın Bulguları

Araştırma kapsamında ve evreninde, İtalya gazetelerinde yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı haberlerinin nitel olarak sunulmuş biçimleri araştırmanın bulguları olacaktır. Bu doğrultuda toplanan veriler ve söz konusu veri analizlerinin, İtalya'nın Türkiye hakkındaki ideolojik yaklaşımı hakkında bilgi içermekle birlikte, İtalyan okuyucu ve mesaj alımlayıcı kitle üzerinde oluşturulan yeni Türkiye imajını da yansıttığı söylenebilir. "Kültürel çalışmalarda popüler gazeteciliğin sunumlarının toplum için çekiciliğinin nereden kaynaklandığı, bunun toplumsal söylem için önemi ve gazeteciliğin bu biçiminin toplumsal iktidar ve egemenlik

ilişkilerini şekillendirmede nasıl bir rol oynadığı soruları önem kazanmaktadır" (Alver, 2011, s. 245). Dolayısıyla veri kaynağı gazetelerin İtalya toplumu açısından, I. Dünya Savaşı sonrası siyasi ortamındaki ideoloji ve yönetsel güç dengeleri bağlamında mesajlarını oluşturdukları ve oluşturulan bu çerçeve doğrultusunda okuyucuya sundukları ifade edilebilir. Araştırmada yer alan gazetelerin, Ekim ayı sonu ve Kasım ayı başında, cumhuriyetin ilanı ile eş zamanlı sayılabilecek bir haftalık zaman diliminde yayımlanan sayıları kapsamında, tamamının nicel olarak Türkiye'de kurulan yeni devletle ilgili yalnızca birer haber yaptıkları görülmüştür. Ancak aynı zamanda araştırmanın da yöntemi olan nitel açıdan değerlendirildiğinde, gazetelerin her birinin Türkiye'de kurulan yeni devlet veya Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve ilanı ile ilgili farklı nitelikte, büyüklükte ve içerikte haberleri okuyucuya sundukları ve söz konusu gazetelerin bu sayılarında genel içeriklerinin yoğun olarak İtalya iç siyasetiyle, faşizmle ve Mussolini ile ilgili olduğu dikkati çekmiştir. Elde edilen verilerin nitel kategorizasyonu çerçevesinde yapılan içerik analiziyle ortaya çıkan sonuçlar kısaca şu şekilde özetlenebilir (Tablo 1):

Haberin önemi: '3 büyük, 2 normal, 1 küçük' ölçeğiyle, Haberin başlığı: '3 büyük, 2 normal, 1 küçük' ölçeğiyle, Mesajın olayı yansıtma boyutu: '3 doğrudan, 2 oldukça, 1 az' ölçeğiyle.

Tablo 1

Gazete Haberlerinin Kategorizasyonuna Göre İçerik Analizi

Gazete	Önem	Başlık	Konu	İçerik	Boyut	Dikkat çeken unsurlar	Nitelik
Il Nuovo Paese	2	2	1. Lozan Antlaşması 2. Türkiye siyaseti	Lozan Antlaşması'nın Avrupa siyaseti üzerindeki etkisi	2	1. Kemalizm 2. İntikam	Enformatif Manipülatif
Avanti	1	1	Ankara Meclisi	Ankara Meclisi ve başbakanlık	2	-	Enformatif
L'Idea Nazionale	2	2	T.C.'nin ilanı	T.C.'nin ilanı	3	-	Enformatif
L'Impero	2	2	T.C.'nin ilanı	T.C.'nin ilanı	3	1. Osmanlı Cumhuriyeti 2. Zafer	Enformatif Manipülatif
Il	2	2	İlk T.C. hükümeti	İlk hükümet ve kabine	3	-	Enformatif

Haberin önemi: '3 büyük, 2 normal, 1 küçük' ölçeğiyle, Haberin başlığı: '3 büyük, 2 normal, 1 küçük' ölçeğiyle, Mesajın olayı yansıtma boyutu: '3 doğrudan, 2 oldukça, 1 az' ölçeğiyle.

“Althusser’in ideoloji kuramının mantıksal sonucu, ideolojiden kaçınmanın mümkün olmadığıdır” (Fiske, 2013, s. 304). Bu nedenle elde edilen bu sonuçlar üzerinden araştırmancın bulgularına ulaşmak ve sağlıklı bir çıkarım yapabilmek için bu aşamada araştırma verilerinin kaynağı olan gazetelerin ideolojik ve siyasi yaklaşımlarının altını çizmek yerinde olacaktır (Tablo 2):

Tablo 2
Gazetelerin İdeolojik Eğilimleri

Gazete	İdeoloji
Il Nuovo Paese	Faşizm
Avanti	Sosyalizm
L'İdea Nazionale	Faşizm
L'Impero	Faşizm ve Fütürizm
Il Messaggero	Tarafsız

Araştırmanın bulguları, yapılan içerik analizinin sonuçlarına göre gazeteler bazında tek tek ve haberlerin yayımlandığı kronolojik sırayla ortaya konmuştur. Buna göre söz konusu sonuçlara ve gazetelerin ideolojik eğilimlerine bakıldığında, Il Nuovo Paese gazetesinin Lozan Antlaşması'nın Avrupa siyaseti genelinde, Türkiye ve İtalya özelinde, sayısal değerleri normal ölçekte, enformatif bir habere yer verdiği görülmüştür. Ancak haber doğrudan yoruma dayalı olduğu için ve İtalya perspektifinden yorum yapıldığı için aynı zamanda manipülatiftir. Gazete, daha önce sosyalist ideolojiye yakın olsa da yayımlandığı dönemde maruz kaldığı baskılar sonucunda faşist ideolojinin hegemonyası altına girmek zorunda kalmıştı. “Bu dönemde İtalya'da faşizme büyük bir muhalefet vardı ama devlet basını kontrol altında tutarak, baskı uygulayarak, tutuklamalar yaparak ve şiddete başvurarak bu muhalefeti bastırıyordu” (Black, 2022, s. 200).

İtalya, I. Dünya Savaşı'ndan beklentileri karşılanmadan ve hoşnutsuz olarak ayrılmış, Kurtuluş Savaşı sonucunda Türkiye'den kendisine vaat edilen toprakları da alamaması sebebiyle iç siyasetinde hoşnutsuz ve güvensiz bir ortam

oluşturmuştur. Bu ortamda Türkiye'de kurulan yeni devletle ilişkin haberlere gazetelerinde normal ölçülerde yer vermesi ve bu haberlerin İtalya için çok büyük önem arz etmemesi yadırganmamalıdır. Çünkü Il Nuovo Paese gazetesinin haber içeriğinde de görüldüğü üzere, İtalya'nın Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı zaferleri ve Lozan Antlaşması şartlarını kabul etmek zorunda kalmaktan başka bir seçeneği kalmamıştır. İtalya iç siyasetindeki karışık ortam, İtalya I. Dünya Savaşı sonrası bir süre iç siyasetinde denge kurmakta zorlanmıştır. “Bu dönemde İtalyan milletini düzen, şeref ve namus prensiplerine istinaden canlandırmak isteyen, bütün azim ve kanaat sahiplerini bir araya toplayan faşizm ve bunun başında I. Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri'nin yanında girmek istediği için 1914 yılında Sosyalist Parti'den uzaklaştırılmış olan eski sosyalist Benito Mussolini vardı” (Savelli, 1940, s. 433). Mussolini'nin siyasi hamlesi kısa bir süre içerisinde başarılı olmuş, İtalya'daki iç karışıklıklar 1922 yılında İtalya'da faşizm yanlısı Mussolini hükümetinin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

Van Dijk (1983)'a göre bir haberin kitle iletişim araçlarında yer alabilmesi için haberin ortak toplumsal değerlerle uyumlu olması, kitlelerin ilgisini çekmesi ve olayın mekân veya ideolojik açıdan okuyuculara yakın olması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle, Il Nuovo Paese gazetesinde yer alan haberin gerek içerik gerekse ideolojik yaklaşım açısından dönemin Türkiye ile İtalya arasındaki uluslararası ilişkiler ve iletişim dinamiklerini ortaya koyduğu ve İtalya'da bariz bir Türkiye ilgisinin bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Haberde her ne kadar Lozan Antlaşması üzerinden bir Avrupa siyaseti değerlendirmesi ve eleştirisi yapılsa da, Türkiye siyasetine ilişkin ayrı bir başlık açılması, iki ülke arasında karşılaştırmalı bir yoruma yer verilmesi ve özellikle Türkiye'de hakim olan Kemalist ideolojiden söz edilmesi İtalya'da o dönem var olan Türkiye ilgisini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda söz konusu haber, önceleri Osmanlı topraklarından pay almak isteyen ancak Kurtuluş Savaşı ile kendi içlerinde itilafa düşen işgal kuvvetlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini belgeleyen, adeta itiraf ve günah çıkarma

niteliğinde bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Öyle ki bu durum İtalya'nın son dönemeçte Türkiye karşısındaki konumunu ve faşizm ideolojisini de adeta tasdik etmiştir:

İtalya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarından vaat edilen ganimetlerden kendisine verilmemesinden dolayı savaştaki müttefiklerine duyduğu öfke, onların savaştan sonra Türkiye'yi paylaşma girişimlerini engellemesine neden oldu. İtalya, Mustafa Kemal Atatürk'ün komutası altında Fransız ve Yunan işgal güçlerine karşı mücadele eden milliyetçilere silah yardımıyla bulundu. Her iki devlet de İtalya aleyhinde politikalar yürütmekteydi (Black, 2022, s. 192).

Gerek iktidarda bulunan faşist yönetimin ideolojik aygıtları olan *Il Nuovo Paese*, *L'Idée Nazionale* ve *L'Impero* gazeteleri gerekse tarafsız olduğunu belirten *Il Messaggero* gazetesinin Türkiye ile ilgili haberlere normal ölçekte yer vermesi İtalya'nın içerisinde bulunduğu durum ve uluslararası ilişkiler ve iletişim bağlamında kabul edilebilir bir durumdur. Aynı durum *Avanti* gazetesinin haberlerinin küçük ölçekte yer almasını da açıklamaktadır. Sayısal değerlerle ölçeklendirilen nitel kategorilerin tamamında en düşük değerleri alan ve aynı zamanda diğer gazeteler arasında tek farklı ideolojiye sahip olan gazetenin *Avanti* olduğu görülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ya da ilanı haberlerini *Avanti* gazetesi haricindeki diğer dört gazetenin tamamı normal büyüklükte ve önemde verirken, *Avanti* gazetesinde bu değer küçük olarak göze çarpmaktadır. Aynı şekilde haberlerin başlıkları *Avanti* gazetesi haricindeki gazetelerde normal büyüklükteyken belirlenen kategorizasyon ölçeğine göre yalnızca *Avanti* gazetesinde küçük olduğu görülmüştür. Haber metinlerinin olayı yansıtma boyutları söz konusu olduğunda da *Avanti* gazetesi, *Il Nuovo Paese* gazetesi ile birlikte diğer gazetelere kıyasla düşük ölçeğe sahiptir.

Avanti gazetesi sosyalist ideolojiye hizmet eden bir yayındır. Chomsky (1997)'e göre, medyayı anlamak için önce medyanın toplumsal yapı içerisindeki yerine bakmak gerekir. "Medyanın güç yapısıyla ve siyasi otoriteyle ilişkileri incelenebilir. Medyanın yapısına bakarak medyanın ürünleri hakkında bir takım hipotezler geliştirilebilir. Sonra da mevcut yapının bu hipotezleri ne kadar desteklediğine bakılır" (Yaylagül, 2016, s. 176). Araştırmada yer

alan tek sosyalist gazete olan *Avanti*, Mussolini taraftarları tarafından 1919 yılında saldırıya uğramış, faşist yönetimin iktidara gelmesinin ardından 1926 yılında İtalya'da yayımlanması yasaklanmış bir gazetedir. Sosyalizm düşün yapısı itibarıyla faşizmle net biçimde ayrı noktalarda bulunmaktadır. Üstelik tarihsel dönem itibarıyla bu ideolojilerin dünyayı iki zıt kutba sürüklediği ve adeta ikiye böldüğü bir dönem yaşanmaktadır. Dolayısıyla gazetenin gündemini ve yer verdiği haberlerin çoğunluğunu ülke iç siyasetine ayırdığı ve sosyalizm propagandası niteliği taşıyan haberlere sayfalarında büyük ölçülerde ve büyük başlıklar altında yer verdiği görülmüştür. Bu durumda *Avanti* gazetesinin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ya da ilanı haberlerine kısa ve yansız, yorumsuz yer vermesi hâlihazırda uluslararası mağlubiyetlerin yanı sıra gazetenin ve benimsediği ideoloji olan sosyalizmin kendi varoluş mücadelesiyle açıklanabilir. İtalya iç siyasetindeki memnuniyetsizlikten, karışıklıklardan ve iktidara faşist bir yönetimin gelmesinden en hoşnutsuz olan cephe şüphesiz sosyalistler olmuştur. Üstelik gazetenin dolayısıyla sosyalist ideolojinin fiziksel olarak da bir saldırıya maruz kaldığı göz önünde bulundurulduğunda, gazetenin odağının tamamen ulusal ve ideolojik olduğu, gündeminde Türkiye'de yeni bir devlet kurulması ya da cumhuriyetin ilan edilmesi olmadığı anlaşılmaktadır. *Avanti* gazetesinde çıkan haberlerin Ankara Meclisi'ni ve olası başbakanı konu alan ve başlık dâhil yalnızca iki cümleden oluşan, küçük ölçekli, doğrudan mesajı iletecek biçimde yani enformatif nitelikte verilmesinin sebebi, gazetenin sosyalist ideolojiye hizmet eden bir kitle iletişim aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Althusser'in medyayı devletin ideolojik aygıtı olarak nitelemesi anlayışıyla değerlendirildiğinde ve haberin tüm kategorileri göz önünde bulundurulduğunda, sunuluş biçimi açısından *Avanti* gazetesinin ait olduğu ve hizmet ettiği ideolojiyle kamuoyunu etkilemek ve yönlendirmek için gazete içeriğini belirlediği, bu içerikte de kendi perspektifinde önemli bulmadığı veya kendisi ideolojisine hizmet ettiğini düşünmediği Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı haberine yer vermediği ya da küçük ölçekte yer verdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

L'İdea Nazionale, araştırma kapsamında ulaşılan gazeteler arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanını okuyucuya ilk ulaştıran gazetedir. Doğrudan cumhuriyetin ilanını konu alan ve cumhurbaşkanı olarak Mustafa Kemal'in seçildiği bilgisini okuyucusuyla buluşturan haberin kategorisel analiz verileri normal ölçektir ve başlık dâhil üç enformatif cümleden oluşmaktadır. İtalyan Milliyetçi Derneği'nin desteğiyle çıkan L'İdea Nazionale faşizm ideolojisini benimsemiş ve 1911 yılında İtalyanların Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşa girmesi lehine basın kampanyası başlatmıştır. Buradan gazetenin faşist ideolojisinin radikal ya da uç eğilimde olduğu anlaşılmaktadır. Haberin analizi, L'İdea Nazionale'nin ideolojisi farklı olmasına rağmen Avanti gazetesine benzer biçimde, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı haberini yansız ama uluslararası iletişim boyutu sınırlı hatta mesafeli kabul edilebilecek bir yaklaşımla inşa ettiği bulgusunu vermektedir. Faşizm ideolojisinin radikal ya da uç noktasını benimsediği anlaşılan ve önceki dönemde İtalya'nın Türkiye siyasetine yaklaşımını net biçimde ifade etmiş olan L'İdea Nazionale gazetesinin konumu ve üstlendiği görev gereğince kendi kamuoyuna ulaşması ve bu doğrultuda haber içeriği oluşturması beklenmektedir. Kendi ideolojik çerçevesinin dışında kalan konuları hedef kitesine yani okuyucusuna dolaysız, detaysız, yorumsuz, yansız, kısa ve net şeklinde ileten haberlerin alt metninde, ilgili konuyu tanıtmak, benimsetme ve yayma politikası güdümediği ve o konuya ilişkin bir kamuoyu yaratma çabasının bulunmadığı anlaşılmaktadır. "Gerbner (1967), kitle iletişim araçlarının bu geniş 'kamu-yapma' öneminin, kamuları yaratma, konuları tanımlama, ortak gönderge terimleri sağlama ve böylelikle dikkat ve erk dağıtma yetisi çok sayıda kuramsal katkıyı harekete geçirdiğini vurgulamıştır" (Mutlu, 2010, s. 81). Bu bağlamda Türkiye'de cumhuriyetin ilan edilmesi ve Mustafa Kemal'in cumhurbaşkanı seçilmesinin konu edildiği haber, gazetenin doğrudan kendi ideolojisine hizmet etmediği gibi faşizm ideolojisini benimsetmek ve yaymak konusunda, okuyucuyu diğer haberlere yönlendirmekadın gazetenin takındığı nettutumu ortaya çıkaran bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

Kamu yapma ya da kamuoyu oluşturma, şüphesiz medyanın doğrudan ideolojik mesajlara yer vermesi şeklinde gerçekleşmez. Bu bir iletişim sürecidir ve zamanla gerçekleşir. "Lasswell (1948)'e göre, iletişim sürecinin toplumda üç temel işlevi vardır: a) bir topluluğun ya da onu oluşturan tarafların değerler sistemini bozabilecek ya da etkileyebilecek her şeyi bildirme yoluyla çevrenin gözetimini yapmak; b) çevreye karşı bir yanıt geliştirmek için toplumu oluşturanlar arasındaki ilişkiyi sağlamak; c) toplumsal mirası aktarmak" (Mattelart ve Mattelart, 2016, s. 105). İletişim sürecinin işlevleri bağlamında düşünüldüğünde, L'Impero gazetesinde yayımlanan haber, biçim ve içerik açısından anlamlı bulgulara ulaşılmasını sağlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanını konu alan haber, okuyucuya doğrudan, normal ölçekte ve her biri farklı bir enformasyon içeren dört ayrı başlıkla sunulmuştur. Bu başlıklar aynı zamanda haberin enformatif niteliğini de ortaya koymaktadır. Haberin içeriğinin yoruma dayalı olması ise habere manipülatif nitelik kazandırmıştır. L'Impero ideolojik anlamda faşist ve fütürist ideolojilerden beslenen bir gazete olarak, hem milliyetçi hem de modern bir yaklaşıma sahiptir. Gelenekleri bütünüyle reddeden ve dünyanın geleceğini modernlik perspektifiyle tanımlayan fütürizm ideası, başta İtalya olmak üzere tüm dünyanın geçmişten gelen pratikleri ardında bırakarak yeni ve modern olanın benimsenmesini amaçlamıştır. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanını gerek geçmişteki siyasi pratiklerin terk edilmesi gerekse milliyetçi bir çaba sonucunda kazanılan bağımsızlık açısından L'Impero gazetesinin ideolojik yaklaşımını yansıtmaktadır. "Haber, toplumun ideolojik kurgusunun en önemli taşıdır ya da taşlarından biridir. İdeolojik oluşumun mikroorganizmaları, hücreleri haberlerden oluşmuştur" (Kazancı, 2002, s. 78). Dolayısıyla söz konusu haberin Türkiye siyasetindeki yeni gelişmeleri ayrı başlıklar halinde okuyucuya sunması fütürist ideolojisini, 'Osmanlı Cumhuriyeti' ifadesi ve kazanılan zaferden söz etmesi ise geleneksel yönünü yani faşist ideolojisini kanıtlar nitelikteki, gerek haberin işlevsel boyutunu ifade eden gerekse iletişim sürecindeki ideolojik değerler sistemi açısından anlamlı bulgulardır.

Araştırma kapsamındaki son gazete olan *Il Messaggero*, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan haberini okuyucuya doğrudan, normal ölçekte ve enformatif olarak vermiştir. Anayasa değişikliği ile başlayan haber, cumhuriyetin ilanı kutlamaları ve yeni kabine bilgisi ile son bulmaktadır. Haberin doğrudan enformatif olarak okuyucuya sunulması ve herhangi bir yorum içermemesi gerek ideolojik açıdan gerekse Türkiye ve İtalya arasındaki uluslararası iletişim açısından yansız bir duruşu ifade etmektedir. Gazetenin genel içeriğine bakıldığında herhangi bir konu ya da gündemin göze batacak şekilde ön plana çıkarılmadığı ve haberle okuyucu arasında yansız bir tutum takınıldığı görülmüştür. Van Dyck (1994)'a göre haber, aynı biçimde toplumda var olan egemen söylemlerin ve ilişkilerin bir üst ifadesi ve açıklamasıdır. Haberler, ideolojik açıdan önce bireysel daha sonra toplumsal olmak üzere üretim ve tüketim (mesajların alımlanması) aşamalarından geçmektedir. Althusser'in ideoloji yaklaşımına göre her iki süreçte de ideoloji ve özne arasında karşılıklı işleyen birbirini tanıma ve oluşturma ilişkisi vardır. Bu ilişkiye göre ideoloji özneyi, özne de ideolojiyi inşa eder. İdeoloji özneyi inşa ederken önce onu bir birey olarak çağırır, sonra da onu özne olarak tanımlar. İdeoloji tarafından tanımlanan özne de çağırıldığı ideolojiye kendiliğinden tabi olur. "İdeolojiler, temelde toplumsal karşıtlıklar tarafından belirlenir ve sınıfsal karakter taşırlar ama işleyiş mekanizması bireylerle ilişkilidir" (Güngör, 2001, s. 227). *Il Messaggero* gazetesinin kendisini tarafsız ve 'gazetelerin gazetesi' olarak tanımlamasından ve yayımladığı haberin biçimsel ve içerik açısından analizinden hareketle herhangi bir ideolojiye hizmet etmediği ve yayımladığı haberin alt metninde herhangi bir bilinçaltı mesaj bulunmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak, eğer bir haber ya da gazete içerik ve nitelik açısından herhangi bir egemen söyleme hizmet etmiyor gibi görünüyorsa bu durumun da bir karşıtlık göstergesi olduğu düşünülmektedir. Bu noktada *Il Messaggero* gazetesinin bireyleri ve toplumu ideolojik yaklaşımları konusunda özgür bıraktığı yani liberalist ideolojiye yönlendirdiği söylenebilir. Kuruluşundan bu yana farklı şirketlerin

mülkiyetinde bulunan gazetenin, ekonomik dinamikler de göz önünde bulundurulduğunda liberalizm ideolojisine hizmet ettiği ve tarafsız haber anlayışının liberalizmi destekleyen nitelikte olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada yer alan haberlerden elde edilen bulgular sonucunda, haberlerin tamamının Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve cumhuriyetin ilanı ile ilgili olmasına dikkat edilmiştir. Haberler başlık, konu ve içerikleri açısından tutarlı olup tamamı enformatiftir. Yoruma dayalı haberlerin yalnızca *Il Nuovo Paese* ve *L'Impero* gazetelerinde yayımlandığı, bu nedenle söz konusu iki haberin de enformatif olmakla birlikte manipülatif oldukları değerlendirilmiştir. Haberlerin tamamının İtalya açısından elzem bir önem arz etmediği, haberlerin yer aldığı sayfa sayılarından, haberlerin ve haber başlıklarının ebatlarından anlaşılmaktadır.

İdeolojik açıdan ele alındığında, benimsediği ideolojiye en yakın ve bağlı konumda bulunan, radikal ya da uç olarak nitelenebilecek *Avanti* (sosyalist) ve *L'Idée Nationale* (faşist) gazetelerinin yansız, kısa ve net şekilde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanını haber yaptıkları görülmüştür. Söz konusu iki gazete de Türkiye ile İtalya arasında herhangi bir ilişki, etkileşim ve iletişimden söz etmeksizin, iki ülke arasında herhangi bir bağlantı kurmadan ve mesafe algısı yaratacak biçimde haber metinlerini oluşturmuşlardır. Oysa ki aynı dönemde *Il Nuovo Paese* (sosyalist) ve *L'Impero* (faşist ve fütürist) gazeteleri, Türkiye'de yeni bir devlet kurulduğunu ve cumhuriyetin ilan edildiğini okuyucularına ilettikleri haberlerinde, I. Dünya Savaşı ve Lozan Antlaşması gibi güncel askeri ve siyasi gelişmeleri İtalya ve Türkiye ilişkileri çerçevesinde yorumlamışlardır. Siyasi, askeri, ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal alanlarda birbirini etkileyen iki millet ve iki toplum söz konusu olduğunda *Avanti* ve *L'Idée Nationale* gazetelerinin yarattığı bu durum oldukça çarpıcıdır ve ideolojilerin bireyleri ve toplumları körleştirmesinin bir sonucu olarak yorumlanmıştır. Okuyucunun dikkatini doğrudan kendisine çeken ve odağını yalnızca kendi

ideolojisine yöneltmesine zemin hazırlayan bu tek yönlü bakış açısı, devletin, iktidarın ve muhalefetin medyayı ideolojik aygıtları olarak ne kadar etkin kullandığının bir göstergesidir. Medya metnlerinin ideoloji üretiminde öznelerin bilinçaltına yönelik alt metinler ve mesajlar ürettiği düşünüldüğünde, Avanti ve L'Idée Nazionale gazetelerine göre, Türkiye'de yeni kurulan devletin ve ilan edilen cumhuriyetin İtalyan halkı için fazla bir önemi olmamalıdır. Türkiye hakkında okuyucuya sunulan haber metnindeki kısa bilgi yeterlidir ve okuyucu dikkatini kendi ülkesine vermelidir, faşizme odaklanmalıdır.

Il Nuovo Paese ve L'Impero gazeteleri haberlerinde, Türkiye'deki milliyetçi oluşumun savaştan zaferle ayrıldığı ve haklı bir intikam aldığı yorumlarına, ülkedeki yenilikçi yaklaşımlara da değinerek yer vermiş ve okuyucularını milliyetçi duygulara yönlendirmişlerdir. Kendi ideolojilerini destekleyecek nitelikteki içerikleri, kendi özellerinde faşist ve fütüristik mesajlar barındıran medya metinleriyle, faşizm odağından ayrılmadan devlete ideolojik aygıtlar olarak hizmet eden Il Nuovo Paese ve L'Impero gazetelerinin okuyucularına bu bağlamda ilettikleri alt metin şu şekilde açıklanabilir: Türkiye önemli bir milliyetçilik mücadelesi vermiş ve bu mücadeleden zaferle ayrılmıştır. Milliyetçi duygularla İtalya dâhil birçok Avrupa ülkesiyle savaştan bu ülke bağımsız olmuştur ve geleceğini yeni bir devlet düzeniyle kurmaktadır. İtalyan halkı olarak senden beklenen, bu milli mücadeleden ders alıp gelecekçi ve yenilikçi bir perspektifle faşizme hizmet etmen gerektiğidir. Söz konusu dört gazete de yereldir. Ulaştıkları okuyucu kitlesi sınırlıdır. Dolayısıyla verdikleri mesajlar da doğrudan özneyi hedef alan ve ideolojinin inşasına yönelik mesajlardır. Althusser'in yaklaşımındaki gibi önce ideoloji özneyi, sonra özne ideolojiyi inşa edecektir ve bu bir oluşum sürecidir.

Herhangi bir ideolojiye hizmet etmediğini ifade eden Il Messaggero gazetesi, herhangi bir kamuoyu yaratma çabası yokmuş gibi görünmekle birlikte, özgürlükçü yani liberal ideolojiye yakın duran

yapısı ve ulusal yayın olma niteliğiyle diğer dört gazeteden ayrılmaktadır. Bu durum, araştırma kapsamında veri kaynağı olan gazeteler tarafından benimsenen mevcut ideolojiler çerçevesinde İtalya ile Türkiye ilişkilerini anlamlandırmak açısından da önemlidir. Il Messaggero gazetesinin herhangi bir yorum içermeyen, doğrudan bilgi içeren haber metni, objektif duruşunu göstermekle birlikte, haberin içeriği ve detayları İtalya'daki Türkiye ilgisini ortaya koymaktadır. Liberalist ideoloji çerçevesinde yayımlandığı düşünülen Il Messaggero gazetesinin haber metninden yola çıkarak, okuyucu kitlesini hâlihazırda inşa edilmiş bir özne olarak değerlendirmekte olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla gazetenin alt metinde verdiği mesaj, özneyi özgürleştirmek ve kendisi dışında kimsenin onu yönlendirmemesi konusunda bilinçlendirmektir. Tüm bu nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda Il Messaggero herhangi bir ideolojiye doğrudan hizmet etmeyen ve tarafsız bir gazete olarak değerlendirilmiştir.

Özetle, doğrudan ideolojilerin etkisi altında bulunan ve yayımladıkları haberler yansızmış gibi algılanan radikal imaj sahibi gazetelerin gerçekte farklı bir amaca hizmet ettikleri, okuyucuyu gözle görülür biçimde olmasa da bilinçaltı düzeyinde ideolojik açıdan etkileme gücü daha yoğun olan haberlere yönlendirdikleri, ideolojik yönelimlerini daha açık şekilde ifade eden gazetelerin ise okuyucularını daha görünür biçimde kendi ideolojilerine yönlendirdikleri sonucuna varılmıştır. Her iki durumda da araştırma kapsamındaki gazetelerin çoğunun egemen ideoloji olmak üzere, farklı da olsa ideolojilere hizmet ettikleri ve kamuları etkilemek için devletin ideolojik aygıtları olarak haber metinlerini ve içeriklerini hedef kitleleri olan okuyucularına sundukları anlaşılmaktadır.

Kaynaklar

- Althusser, L. P. (2003). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (A. Tümertekin, Çev.). İthaki Yayınları.
- Alver, F. (2011). *Gazetecilik bilimi ve kuramları*. Kalkedon Yayınları.

- Alver, F. (2007). *Gazeteciliğin kuramsal temelleri*. Beta Yayınları.
- Avanti giornale. (2023). <https://www.treccani.it/enciclopedia/avanti>
- Bal, H. (2016). *Nitel araştırma yöntem ve teknikleri*. Sentez Yayınları.
- Bekâr, N. & Yaban, N. T. (2019). Avrupa basınındaki görsel metinlerde kültürel kodlar: Osmanlı İmparatorluğu'nda etnik milliyetçilik ayrıştırması. *Mediterranean Journal of Humanities*, IX (2), 141-155.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Siyasal Kitabevi.
- Black, J. (2022). *Kısa İtalya tarihi* (E. Duru, Çev.). Say Yayınları.
- Chomsky, N. (1997). What make mainstream media mainstream? *Z Magazine*, October.
- Chomsky, N. (1997, October) What make mainstream media mainstream? https://chomsky.info/199710___/
- Çelebi, M. (2007). 19. Yüzyılda İzmir'de İtalyan cemaati. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 22 (1), 19-51.
- Dağtaş, B. (1999). İngiliz Kültürel Çalışmaları'nda ideoloji. *Kurgu Dergisi*, 16, 335-357.
- Fiske, J. (2013). *İletişim çalışmalarına giriş* (S. İrvan, Çev.). Pharmakon Yayınevi.
- Gerbner, G. (1967). Kitle iletişim araçları ve iletişim kuramı. İçinde E. Mutlu (Derleyen), *Kitle iletişim kuramları*. (ss. 75-100). Ütopya Yayınevi.
- Gökçe, G. & Gökçe, O. (2011). *Avrupa'da İslam ve Türk imajı*. Birleşik Yayınevi.
- Güngör, S. (2001). Althusser'de ideoloji kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 221-231.
- Il Messaggero giornale. (2023). <https://www.treccani.it/enciclopedia/il-messaggero>
- Il Paese giornale. (2023). <https://www.treccani.it/enciclopedia/il-paese>
- Il primo governo della repubblica Turca (1923, Novembre 1). *Il Messaggero*.
- İnal, A. (2010). Tabloid habercilik. İçinde B. Çaplı & H. Tuncel (Editörler), *Televizyon haberciliğinde etik*. (ss. 163-178). Ankara Üniversitesi İLEF ve Fatusch B.V.
- Kazancı, M. (2002). Althusser, ideoloji ve iletişimin dayanılmaz ağırlığı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(1), 55-87.
- L'assemblea di Angora (1923, Ottobre 30). *Avanti*.
- L'Ida Nazionale giornale. (2023) <https://www.treccani.it/enciclopedia/l-idea-nazionale>
- L'Impero giornale. (2023). <https://iris.uniroma3.it/handle/11590/181126>
- La politica dell'accordo nei riguardi della Turchia (1923, Ottobre 28-29) *Il Nuovo Paese*
- La proclamazione della repubblica in Turchia (1923, Ottobre 31). *L'Ida Nazionale*.
- La Repubblica turca proclamata (1923, Ottobre 31). *L'Impero*.
- Lasswell, H. (1948). *The communication of ideas*. Harper.
- Louis Althusser (2023). <https://www.sosyologer.com/louis-althusser-kimdir-sosyolojisi-nedir>
- Mattelart, A. & Mattelart, M. (2016). *İletişim kuramları tarihi* (M. Zillioğlu, Çev.). İletişim Yayınları.
- Mutlu, E. (Derleyen). (2010). *Kitle iletişim kuramları*. Ütopya Yayınevi.

Özer, Ö. (2011). Haber söylem ideoloji: Eleştirel haber çözümlenmeleri. Literatürk.

Saint Jean de Maurienne Anlaşması. (2023). <https://anabilgi.anadolu.edu.tr/?contentId=228822>

Savelli, A. (1940). *İtalya Tarihi* (G. K.Söylemezoğlu, Çev.). Kanaat Kitabevi.

Şimşir, B. N. (1999). *Dış basında laik cumhuriyetin doğuşu*. Bilgi Yayınevi

Tekinalp, Ş. ve Uzun, R. (2013). *İletişim araştırmaları ve kuramları*. Beta Yayınları.

Tokgöz, O. (2015). *İletişim kuramlarına anlam vermek*. İmge Kitabevi.

Van Dijk, T. A. & Kintsch W. (1983). *Strategies of discourse comprehension*. Academic Press.

Van Dijk, T. A. (1994). Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları. İçinde M. Küçük (Derleyen), *Medya, iktidar, ideoloji* (M. Küçük, Çev.), (ss. 271-327). Ark Yayınları.

Yaban, N. T. (2021). Bir kitle iletişim aracı olarak sanatta gazete imgesi. *Social Science Development Journal*, 6 (27), 116-126.

Yaylagül, L. (2016). *Kitle iletişim kuramları: Egemen ve eleştirel yaklaşımlar*. Dipnot Yayınları

Extended Abstract

The Republic of Turkey was established by Mustafa Kemal Pasha and the Turkish Grand National Assembly on October 29th, 1923. The news value of the establishment and proclamation of the Republic of Turkey, especially the way it was presented in the foreign press, is important in terms of quality and quantity. This study deals with the reflections of the news of the proclamation of the Republic of Turkey that was officially announced on October 29th, 1923, in the Italian press and was carried out in Rome, Italy, in the National Library of Rome (Biblioteca Nazionale Centrale di Roma). The aim of the research is to reveal how and to

what extent the proclamation of the republic was presented as news in Italian newspapers. For this reason, content analysis will be used as a research method. The findings of the research reveal how the proclamation of the new Turkish Republic was presented and which features were highlighted from an Italian perspective.

Within the scope of the research, the newspapers as data sources were accessed from the library's digital library tab (Biblioteca Digitale) and the newspapers transferred to the digital form (Giornali Digitali) were examined. In this tab, there are eight periodical (periodici) publications and twenty newspapers (giornali). Among these publications, the number of existing publications dated 1923 is five. Therefore, the scope of the research consists of the issues of the five newspapers that were published during the end of October and the beginning of November which can be considered concurrent with the declaration of the republic. The newspapers from the data were obtained can be listed with their English translated names, types and the regions in which they are published can be listed chronologically as follows:

- ▶ Il Nuovo Paese (New Country, local newspaper, Rome)
- ▶ Avanti (Forward, local newspaper, Milan)
- ▶ L'Ida Nazionale (National Idea, local newspaper, Rome)
- ▶ L'Impero (Empire, local newspaper, Rome)
- ▶ Il Messaggero (The Massanger, national newspaper)

In the article, news about the proclamation of the Republic of Turkey published in five Italian newspapers suitable for the purpose of the research will be taken as data and the data in question will be evaluated by the content analysis method. Content analysis is methodologically based on making inferences, especially when it comes to media content. In order to reach the findings of the research, categorical analysis will be made within the framework of content analysis.

The findings of the research obtained as a result of the categorization and content analysis of the news will be evaluated within the framework of the ideology and the ideological apparatuses of the state approach of Louis Pierre Althusser (1918-1990), a structuralist and Marxist philosopher.

The ideological apparatuses of the state refers to all kinds of organizations and institutions that can be used as a tool to teach the society the ideology adopted by the state, to impose it, to spread it and to transform it into hegemony. Althusser evaluated schools, religious centers, political, social and cultural institutions and organizations and mass media as ideological state apparatuses (ISA). The repressive state apparatuses (RSA) refers to all kinds of organizations and institutions that the state currently has and can use against possible objections, actions and resistance that may develop against itself in the process of adopting and spreading this ideology.

As a result of the findings obtained from the news in the research, it was seen that all of the news was related to the establishment of the Republic of Turkey and the declaration of the republic. The news is consistent in terms of title, subject and content, and all of it is informative. It was evaluated that news based on commentary was published only in *Il Nuovo Paese* and *L'Impero* newspapers, and therefore both of the news in question were informative but also manipulative. It is understood from the number of pages of the news and the size of the news and news headlines that not all of the news is of essential importance for Italy.

When considered from an ideological perspective, it has been observed that *Avanti* (socialist) and *L'Ida Nazionale* (fascist) newspapers that are closest to each other adherent to the ideology they adopt and can be described as radical or extreme, reported the proclamation of the Republic of Turkey in an impartial, short and clear manner. *Il Nuovo Paese* (socialist) and *L'Impero* (fascist and futurist) newspapers discussed current military and political developments such as World War I and the Treaty of Lausanne within the framework

of the relations between Italy and Turkey, in their news that a new state was established in Turkey and the republic was declared. *Il Messaggero* newspaper which states that it does not serve any ideology does not seem to make any effort to create public opinion, but it differs from the other four newspapers with its structure that is close to the libertarian ideology and its nature of being a national publication.

In summary, it has been concluded that radical newspapers which are directly under the influence of ideologies and whose news is perceived as neutral, direct their readers to news that has a more intense ideological influence on the reader at the subconscious level, while newspapers that express their ideological orientation more clearly direct their readers to their own ideologies more visibly as ideological state apparatuses (ISA).

Yazar Bilgileri

Author details

(Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. nesli.yaban@hbv.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2029-6481

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. *None*

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. *None*

Teşekkür

Acknowledgment

Bu makale, Sapienza Università di Roma'da, Doç. Dr. Fabio L. Grassi'nin danışmanlığında gerçekleştirilen doktora sonrası (post-doc) araştırma kapsamında üretilmiştir. İtalyanca metinlerin çevirisindeki desteğinden dolayı Nazlı Birgen'e teşekkür ederim."

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Yaban, N. T. (2023). İtalya gazetelerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (64/Özel Sayı), 15-35. <https://doi.org/10.47998/ikad.1362441>